

حل معادله‌ی پخش نوترون با استفاده از روش بدون مش بر پایه‌ی تابع‌های شعاعی وندلند در مختصات دو بعدی کارترین

بهروز رکرک^{۱*}, عبدالحمید مینوچهر^۱, احمد رضا ذوالقدری^۱, امیر موافقی^۲

۱. دانشکده مهندسی هسته‌ای، دانشگاه شهید بهشتی، صندوق پستی: ۱۹۸۳۹۶۳۱۱۳، تهران - ایران

۲. پژوهشگاه علوم و فنون هسته‌ای، سازمان انرژی اتمی ایران، صندوق پستی: ۱۴۳۹۵-۸۳۶، تهران - ایران

چکیده: امروزه در حوزه‌ی تحلیل عددی و علوم محاسباتی پژوهش‌های گسترده‌ای در زمینه‌ی استفاده از روش‌های بدون مش در حال انجام است. در این مقاله از یک روش بدون مش بر پایه‌ی درون‌بایی نقطه‌ای برای حل معادله‌ی پخش یک-گروهی نوترون در مختصات دو بعدی کارترین استفاده شده است. برای درون‌بایی، از تابع‌های شعاعی وندلند استفاده شد. از روش گالرکین برای گسترش‌سازی شکل ضعیف معادله‌ی پخش نوترون استفاده شد و انگلرال‌های موجود در معادله با روش عددی گوس-لزاندر محاسبه شدند. برای ارزیابی روش معروفی شده، نمونه‌های مختلفی از معادله‌ی پخش نوترون در دو بعد حل و نتایج با پاسخ تحلیلی مقایسه شد. در مواردی که پاسخ تحلیلی وجود نداشت، مسئله با کد محاسباتی سایتیشن شبیه‌سازی و نتایج مقایسه شد. برای ارزیابی کارآیی روش، مسئله آزمون رید حل شد. به عنوان یک مسئله کاربردی، معادله‌ی پخش نوترون برای ربع قلب یک رآکتور آب تحت فشار (PWR) در دو بعد حل شد. هم‌چنین ترکیب تابع‌های شعاعی مختلف وندلند با تابع‌های چندجمله‌ای از نظر دقت نتایج با یکدیگر مقایسه شدند. مقایسه نتایج به دست آمده با پاسخ‌های تحلیلی و نتایج حاصل از شبیه‌سازی با کد سایتیشن نشان داد که روش استفاده شده از دقت و کارآیی مطلوبی برخوردار است و می‌تواند برای تولید کدهای هسته‌ای مورد استفاده قرار گیرد.

کلیدواژه‌ها: معادله‌ی پخش نوترون، روش بدون مش، تابع‌های پایه شعاعی وندلند، روش گالرکین

Application of a Mesh Free Method Based on the Wendland Radial Basis Functions to Solve the Neutron Diffusion Equation in Two-Dimensional Geometry

B. Rokrok^{1*}, H. Minuchehr¹, A. Zolfaghari¹, A. Movafeghi²

1. Nuclear Engineering Department, Shahid Beheshti University, P.O.Box: 1983963113, Tehran – Iran

2. Nuclear Science and Technology Research Institute, AEOI, P.O.Box: 14395-836, Tehran – Iran

Abstract: These days, application of mesh free methods in the areas of numerical analysis and computational sciences has been the subject of many researches. In this paper, the mesh free method based on the point interpolation scheme is used to solve the one-group neutron diffusion equation in a two-dimensional Cartesian coordinate system. The Wendland type radial basis functions were applied to perform the interpolations. The Galerkin method was employed to discretise the weak form of the neutron diffusion equation. In order to calculate the integrations of the weak form of the equations, Gauss-Legendre scheme was applied. The efficiency and accuracy of the method was evaluated through a number of case studies. The results were compared with the analytical solutions. For the cases where the numerical solutions did not exist, the problem was simulated through the Citation code and the results were compared, accordingly. The Reed test problem was solved to show the performance of the developed code. A PWR reactor core was also simulated through the introduced method. The effect of combination of different Wendland functions with polynomial functions on the accuracy of the results was also assessed. There is a good agreement between the numerical and the analytical solutions, and also the result from the Citation code revealed the accuracy of the method, and the good performance of the applied method was also confirmed in this study. At last, the developed method introduced in this work was found to be applicable to implement the desired nuclear computational codes.

Keywords: Neutron Diffusion Equation, Mesh Free Method, Wendland Radial Basis Functions, Galerkin Method

*email: brokrok@aeoi.org.ir

تاریخ دریافت مقاله: ۹۰/۶/۸ تاریخ پذیرش مقاله: ۹۱/۲/۳۱

نیازی به سلول‌های انترگال‌گیری هم نیست. اخیراً از روش‌های مبتنی بر شکل ضعیف معادله‌ها به طور گستردگری استفاده می‌شود که دلیل آن پایداری بیشتر این روش‌ها است [۱۰]. در طبقه‌بندی براساس روش تقریب/درون‌یابی، تقریب تابع به روش کم‌ترین مربع‌ها با ضریب‌های غیرثابت (MLS)^(۸) و درون‌یابی تابع به روش درون‌یابی نقطه‌ای (PIM) از پرکاربردترین این روش‌ها هستند. در روش MLS، تابع‌های شکل مورد استفاده خاصیت تابع دلتای کرونکر را دارا نیستند؛ لذا برای برآورده شدن شرایط مرزی ضروری باید از روش‌های خاصی مانند ضریب‌های MLS، لاگرانژ استفاده کرد [۱۱]. در روش PIM برخلاف روش MLS، تابع‌های شکل دارای ویژگی تابع دلتای کرونکر هستند. دارا بودن این ویژگی باعث می‌شود که شرایط مرزی ضروری به سهولت و به طور دقیق برآورده شوند. در روش PIM برای درون‌یابی می‌توان از تابع‌های پایه به صورت چندجمله‌ای یا از تابع‌های نوع شعاعی (RBF)^(۹) استفاده نمود. استفاده از تابع‌های پایه چندجمله‌ای در مواردی باعث ایجاد مسئله‌ی تکینگی^(۱۰) می‌شود (به دلیل نزدیک بودن نقاط دامنه به یکدیگر و یا به نقاط انترگال‌گیری) که این مسئله در صورت استفاده از تابع‌های شعاعی تا حد زیادی مرتفع می‌شود [۱۰].

روش‌های بدون مش تاکنون برای بسیاری از مسایل مهندسی در شاخه‌هایی هم‌چون مکانیک و برق به کار گرفته شده‌اند. نویسنده‌گان این مقاله پیش از این به حل معادله‌ی پخش نوترون به روش بدون مش در مختصات یک بعدی و با استفاده از تابع‌های شعاعی عمومی پرداختند [۱۲]. در این مقاله با توجه به این که مفهوم واقعی روش‌های بدون مش بیشتر در مختصات دو و سه بعدی نمود پیدا می‌کند، روش ارایه شده به مختصات دو بعدی (x-y) تعمیم داده شده و قلب رآکتور PWR نیز به صورت دو بعدی شبیه‌سازی شد. علاوه بر این به جای تابع‌های شعاعی عمومی از تابع‌های شعاعی وندلنگ با پشتیبانی فشرده که دارای ویژگی مثبت قطعی نیز هستند استفاده شد و دقت نتایج حاصل از به کارگیری تابع‌های مختلف وندلنگ و ترکیب آن با تابع‌های چندجمله‌ای درجه یک و دو مورد ارزیابی قرار گرفتند. این چندجمله‌ای‌ها به منظور بهبود ویژگی‌های تابع‌های شعاعی به آن‌ها الحاق می‌شوند. در روش مورد استفاده از شکل ضعیف معادله‌ی پخش نوترون و از روش گالرکین برای گسترش این معادلات استفاده شد. برای محاسبه انتگرال‌های موجود در شکل ضعیف از روش انتگرال‌گیری عددی گوس-لزاندر

۱. مقدمه

روش‌های موجود تحلیل عددی مانند تفاضل محدود، اجزای محدود و اجزای مرزی، برای حل مسایل به مش‌های از پیش تعريف شده متکی هستند. در این روش‌ها (روش‌های وفقی)، مش‌بندی و تغییر مش به ویژه در فضای سه بعدی از پیچیدگی بالایی برخوردار است که گاهی اوقات پیچیده‌ترین بخش مسئله نیز محسوب می‌شود.

امروزه پژوهش‌های زیادی در زمینه‌ی کاربرد روش‌های بدون مش در شاخه‌های مختلفی از علوم و مهندسی در حال انجام هستند [۱، ۲]. روش‌های بدون مش در صورت برخورداری از دقت مطلوب می‌توانند به عنوان جایگزینی برای روش‌های استاندارد شده‌ی فعلی مورد استفاده قرار گیرند. در روش‌های بدون مش از مجموعه‌ای از نقاط برای نمایش دامنه و حل مسئله استفاده می‌شود. از جمله ویژگی‌های اصلی روش‌های بدون مش می‌توان به مواردی مانند: نداشتن محدودیت‌های حاصل از مش‌بندی، نمایش دقیق دامنه در مسایل با هندسه‌ی پیچیده و سهولت افزایش یا کاهش تعداد نقاط در دامنه‌ی مسئله را نام برد.

عبارت «بدون مش» بر توانایی این روش‌ها در تقریب یا درون‌یابی متغیر موردنظر با استفاده از مجموعه‌ای از نقاط بدون هیچ‌گونه ارتباط از پیش تعیین شده بین آن‌ها دلالت دارد. تاکنون چندین روش بر این اساس ابداع شده‌اند که از آن جمله می‌توان به روش‌های هیدرودینامیک نقاط هموار شده (SPH)^(۱)[۳]، روش بدون اجزای گالرکین (EFGM)^(۴)[۴]، روش باز تولید نقاط با هسته (RKPM)^(۵)[۵]، روش ابر HP^(۶)[۶]، روش اجزای محدود تعمیم یافته (GFEM)^(۷)[۷]، روش تقسیم‌بندی واحد (PUM)^(۸)[۸] و روش درون‌یابی نقطه‌ای (PIM)^(۹)[۹] به عنوان شناخته شده‌ترین آن‌ها اشاره کرد.

روش‌های بدون مش معمولاً براساس روش فرمول‌بندی معادله‌ها (شکل ضعیف، شکل قوی و یا ترکیبی از شکل‌های قوی و ضعیف) و یا براساس روش تقریب/درون‌یابی طبقه‌بندی می‌شوند. روش‌هایی که بر شکل ضعیف معادله‌ها استوارند، نیاز به انتگرال‌گیری دارند. در این روش‌ها معمولاً به منظور انتگرال‌گیری، دامنه‌ی مسئله به سلول‌های کوچک‌تری شکسته می‌شود. این سلول‌ها معمولاً به شکل ساده‌ی مربعی انتخاب می‌شوند و بین نقاط مورد استفاده در دامنه و سلول‌های انتگرال‌گیری ارتباط وابستگی وجود ندارد. در روش‌هایی که بر شکل قوی معادله‌ها استوارند، انتگرال‌گیری وجود ندارد و از این رو

۱.۲تابع‌های پایه شعاعی

در دهه‌های اخیر تابع‌های پایه شعاعی (RBFs) ابتدا به طور موفقیت‌آمیز در طیف گسترده‌ای از مسایل درون‌یابی براساس نقطه‌های دامنه [۱۴]، سپس در کاربرد جدیدتری در حل معادله‌های دیفرانسیلی به کار گرفته شده‌اند [۱۵]. در تابع‌های شعاعی، متغیر تنها تابع فاصله بین نقطه‌ی مورد توجه و نقطه‌های دامنه است ($\|x-x_i\|=r$). تاکنون انواع مختلفی از تابع‌های شعاعی معرفی شده‌اند. یکی از مجموعه تابع‌های معروف و پرکاربرد شعاعی تابع‌های وندلند هستند که به نام پایه گذارشان نام‌گذاری شده‌اند. این تابع‌ها دارای ویژگی پشتیبانی فشرده و مثبت قطعی در فضای R^d و درجه‌ی همواری C^k هستند. ویژگی‌های این تابع‌ها به وسیله‌ی وندلند [۱۶] مورد بحث قرار گرفته‌اند. در فضای R^d و برای درجه‌ی همواری C^1 ، C^2 و C^3 این تابع‌ها به صورت زیر هستند [۱۶]

$$R(r) = \left(1 - \frac{r}{\delta}\right)^{\alpha} \left(1 + \frac{r}{\delta}\right) \quad (C2)$$

$$R(r) = \left(1 - \frac{r}{\delta}\right)^{\alpha} \left(3 + 18\frac{r}{\delta} + 25\left(\frac{r}{\delta}\right)^2\right) \quad (C4)$$

$$R(r) = \left(1 - \frac{r}{\delta}\right)^{\alpha} \left(1 + 8\frac{r}{\delta} + 25\left(\frac{r}{\delta}\right)^2 + 32\left(\frac{r}{\delta}\right)^3\right) \quad (C6)$$

که در آنها δ نشان‌دهنده‌ی دامنه‌ی پشتیبانی این تابع‌ها است و در فاصله‌ی دورتر از این مقدار، اندازه‌ی تابع‌ها برابر صفر قرار داده می‌شود.

۲.تابع‌های شکل

در روش درون‌یابی نقطه‌ای به وسیله تابع‌های شعاعی، تابع درون‌یابی شده را می‌توان چنین در نظر گرفت

$$\phi^h(x) = \sum_{i=1}^n R_i(r) \lambda_i + \sum_{k=1}^m P_k(x) b_k = R^T(r) \lambda + P^T(x) b \quad (5)$$

که در آن (r) تابعی شعاعی، n تعداد تابع‌های شعاعی، (x) یک چندجمله‌ای و m تعداد تابع‌های چندجمله‌ای است و λ_i و b_k ضریب‌های مجهول هستند که برای محاسبه تابع‌های شکل باید تعیین شوند. استفاده از چندجمله‌ای $(P_k(x))$ در معادله‌ی (5) همواره ضرورت ندارد؛ لکن مطالعات بر روی این تابع‌ها نشان داده‌اند که افزودن این جمله برخی از خواص درون‌یابی مثلاً درون‌یابی یک تابع خطی را بهبود می‌بخشد [۱۰]. در این پژوهش تابع‌های شعاعی با افزودن تابع‌های پایه‌ی درجه یک و نیز درجه دو استفاده شده‌اند.

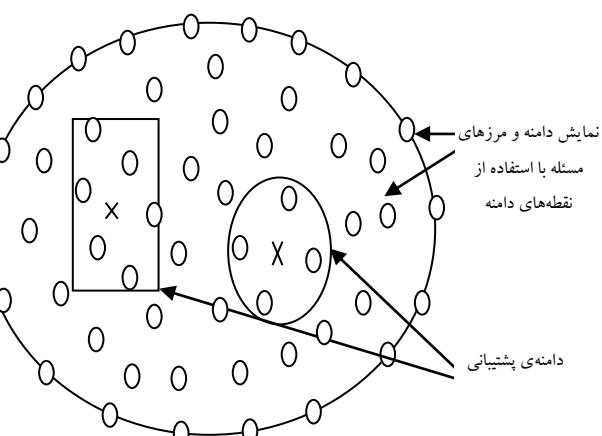
استفاده شد. پیاده‌سازی روش با برنامه‌نویسی در محیط Matlab انجام شد. برای ارزیابی دقیق روش، نتایج با حل تحلیلی مقایسه شدند و برای مواردی که حل تحلیلی موجود نبود از شبیه‌سازی توسط کد محاسباتی سایتیشن [۱۳] استفاده شد.

۲. روش بدون مش با استفاده از درون‌یابی نقطه‌ای

در روش‌های بدون مش از نقاط توزیع شده در دامنه‌ی مسئله برای درون‌یابی / تقریب استفاده می‌شود. برای این منظور در هر نقطه‌ی مورد توجه (x) ، تابع (ϕ) با استفاده از مقادیر تابع در تعدادی از نقطه‌های دامنه که در همسایگی محلی (دامنه‌ی پشتیبانی) نقطه مورد توجه هستند، به صورت زیر درون‌یابی می‌شود

$$\phi^h(x) = \sum_{i=1}^n N_i(x) \phi_i = N^T(x) \phi s \quad (1)$$

که در آن ϕ مقدار درون‌یابی شده‌ی تابع (تابع تقریب)، n تعداد نقاط در دامنه‌ی پشتیبانی نقطه‌ای x ، N_i مقدار تابع در نقاط دامنه و $N^T(x)$ تابع شکل متناظر در نقطه‌ی x است و ϕ نیز نمایش برداری تابع‌های شکل و مقدارهای تابع در نقاط دامنه هستند. دامنه‌ی پشتیبانی در نقطه‌ی x تعداد نقاطی از نقاط دامنه را که برای درون‌یابی / تقریب مقدار تابع در نقطه‌ی x مورد استفاده قرار می‌گیرند مشخص می‌کند. دامنه‌ی پشتیبانی همان‌طور که در شکل ۱ نشان داده شده است می‌تواند دارای شکل‌ها و ابعاد مختلفی باشد. ابعاد دامنه‌ی پشتیبانی که معمولاً بین ۲ تا ۳ برابر فاصله‌ی متوسط نقطه‌های دامنه انتخاب می‌شود تعیین کننده‌ی تعداد نقطه‌ها در دامنه‌ی پشتیبانی است.

شکل ۱. دامنه‌ی پشتیبانی برای نقطه‌ی مورد توجه، ۰: نقاط دامنه، X: نقطه‌ی مورد توجه.

از ترکیب معادله‌های (۵) و (۱۱) رابطه‌ی زیر بینتابع درون‌یابی شده و مقدارهای تابع در نقاط دامنه به دست می‌آید [۹]

$$\begin{aligned}\phi^h(x) &= R^T(x)\lambda + P^T(x)b = \left[R^T(x)P^T(x) \right] a = \\ &\left[R^T(x)P^T(x) \right] G^{-1} \tilde{\phi}_s = \tilde{N}^T(x) \tilde{\phi}_s\end{aligned}\quad (12)$$

که با استفاده از آن، تابع شکل مشابه روش اجزای محدود به صورت زیر قابل محاسبه است

$$\tilde{N}^T(x) = \left[R^T(x)P^T(x) \right] G^{-1} = \left[N_1(x)N_2(x)...N_n(x)...N_{n+m}(x) \right]\quad (13)$$

با توجه به معادله‌ی (۱۳) و این که $\tilde{\phi}_s = \begin{bmatrix} \phi_s \\ 0 \end{bmatrix}$ ، معادله‌ی (۱۲) را می‌توان چنین نوشت

$$\phi^h(x) = \left[N_1(x)N_2(x)...N_n(x) \right] \phi_s = N^T(x) \phi_s\quad (14)$$

بنابراین تابع‌های شکل متناظر با n نقطه‌ی دامنه‌ی پشتیبانی از معادله‌ی (۱۳) و با حذف عنصرهای اضافی به دست می‌آید.

۳.۲ شکل ضعیف معادله‌ی پخش نوترون
شکل ضعیف استاندارد معادله‌ی پخش دو بعدی نوترون با ضرب نمودن معادله‌ی پخش در یک تابع وزن $v(x,y)$ که شرایط مرزی را برآورده می‌کند و با انتگرال‌گیری روی دامنه به دست می‌آید

$$\int_{\Omega} v(x,y) \left(-\frac{\partial}{\partial x} \left(D \frac{\partial \phi}{\partial x} \right) - \frac{\partial}{\partial y} \left(D \frac{\partial \phi}{\partial y} \right) + \sum_a \phi(x,y) - S(x,y) \right) dx dy = 0\quad (15)$$

که در آن ϕ شار نوترون، D ضریب پخش نوترون، Σ_a سطح مقطع جذب ماکروسکوپی و S چشمی نوترون است. با انتگرال‌گیری جزء به جزء، از معادله‌ی (۱۵) چنین به دست می‌آید

$$\begin{aligned}\int_{\Omega} \left(D \frac{\partial v}{\partial x} \frac{\partial \phi}{\partial x} + D \frac{\partial v}{\partial y} \frac{\partial \phi}{\partial y} + v \sum_a \phi \right) dx dy &= \\ \int_{\Omega} v S(x,y) dx dy + \int_{\Gamma_x} v(x,y) D \frac{\partial \phi}{\partial x} + \int_{\Gamma_y} v(x,y) D \frac{\partial \phi}{\partial y} &\quad (16)\end{aligned}$$

که در آن Ω دامنه‌ی مسئله و Γ_x و Γ_y مرزهای دامنه هستند.

برای به دست آوردن تابع‌های شکل، باید ضریب‌های λ و b در معادله‌ی (۵) تعیین شوند. برای این منظور یک دامنه‌ی پشتیبانی شامل تعداد n نقطه‌ی دامنه حول نقطه‌ی مورد توجه درنظر گرفته می‌شود. بدین ترتیب با قرار دادن این نقطه‌ها در معادله‌ی (۵)، تعداد n معادله‌ی خطی به دست می‌آید [۱۱]

$$\phi_s = R_o \lambda + P_m b\quad (6)$$

که در آن ϕ_s مقدار تابع در هر یک از نقطه‌های دامنه‌ی پشتیبانی است.

در معادله‌ی (۶) تابع‌های شعاعی و چندجمله‌ای به صورت زیر هستند

$$R_o = \begin{bmatrix} R_1(r_1)R_2(r_1)...R_n(r_1) \\ R_1(r_2)R_2(r_2)...R_n(r_2) \\ \dots \\ R_1(r_n)R_2(r_n)...R_n(r_n) \end{bmatrix}_{n \times n}\quad (7)$$

$$R_m = \begin{bmatrix} 1 x_1 y_1 ... P_m(x_1) \\ 1 x_2 y_2 ... P_m(x_2) \\ \dots \\ 1 x_n y_n ... P_m(x_n) \end{bmatrix}_{n \times m}\quad (8)$$

در معادله‌ی (۷)، برای مختصات دو بعدی داریم: $r_i = \sqrt{(x_i - x_j)^2 + (y_i - y_j)^2}$ که در آن (x_i, y_i) نقطه‌ی مورد درون‌یابی و (x_j, y_j) یک نقطه در دامنه‌ی پشتیبانی است.
در معادله‌ی (۵)، تعداد مجھول‌ها $n+m$ است. $b_1, \dots, b_m$ و $\lambda_1, \dots, \lambda_n$. برای به دست آوردن m معادله‌ی دیگر از شرایط زیر استفاده می‌شود [۱۱]

$$\sum_{i=1}^m P_k(x_i) \lambda_i = P_m^T \lambda = 0; k = 1, \dots, m\quad (9)$$

از ترکیب معادله‌های (۶) و (۹) معادله‌های زیر به دست می‌آیند

$$\tilde{\phi}_s = \begin{bmatrix} \phi_s \\ 0 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} R_o & P_m \\ P_m^T & 0 \end{bmatrix} \begin{bmatrix} \lambda \\ b \end{bmatrix} = Ga\quad (10)$$

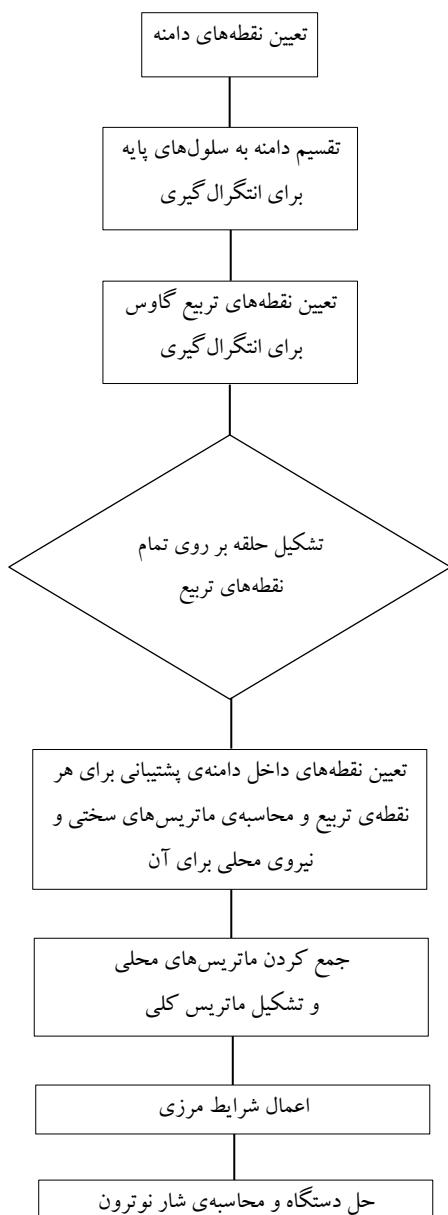
$$a = \begin{bmatrix} \lambda \\ b \end{bmatrix} = G^{-1} \tilde{\phi}_s\quad (11)$$

۴.۲ پیاده‌سازی روش

شکل مورد استفاده براساس تابع‌های شعاعی نوع وندلند دارای ویژگی تابع دلتای کرونکر هستند، شرایط مرزی به طور مشابه با روش اجزای محدود قابل پیاده‌سازی هستند.

برای محاسبه انتگرال‌های معادله‌های (۲۱) و (۲۲)، دامنه مسئله به تعدادی سلول مربعی تقسیم و برای محاسبه انتگرال روی هر سلول از روش گوس-لوزاندر دو بعدی استفاده شد. کل نقاط موجود در دامنه از ۱ تا N شماره‌گذاری شدند و مشابه روشی که در روش اجزای محدود به کار می‌رود، عملیات جمع کردن ماتریس‌های سختی محلی و بردارهای نیروی محلی در یک ماتریس سختی کلی و یک بردار نیروی کلی انجام شد. روند نمای نحوه انجام محاسبات در شکل ۲ نشان داده شده است.

شکل ۲. روند نمای محاسبه انتگرال‌های معادله‌های (۲۱) و (۲۲).

برای پیاده‌سازی روش توصیف شده، از روش گالرکین برای گسته‌سازی معادله‌ی پخش استفاده شد. برای این منظور $\frac{\partial \phi}{\partial y}$ در معادله (۱۶) با روابط زیر جای‌گزین شدند

$$v(x, y) = N_i(x, y); i = 1, \dots, n \quad (۱۷)$$

$$\phi^h(x, y) = \sum_{j=1}^n N_j(x, y) \phi_j \quad (۱۸)$$

$$\frac{\partial}{\partial x} \phi^h(x, y) = \sum_{j=1}^n \frac{\partial}{\partial x} N_j(x, y) \phi_j = \sum_{j=1}^n B_j(x, y) \phi_j \quad (۱۹)$$

$$\frac{\partial}{\partial y} \phi^h(x, y) = \sum_{j=1}^n \frac{\partial}{\partial y} N_j(x, y) \phi_j = \sum_{j=1}^n C_j(x, y) \phi_j \quad (۲۰)$$

که در آن‌ها n تعداد نقطه‌ها در دامنه پشتیانی، $N(x)$ تابع‌های شکل به دست آمده به روش درون‌یابی نقطه‌ای بر پایه‌ی تابع‌های شعاعی و ϕ مقدار شار نوترون در نقطه‌های دامنه است. انتگرال سمت چپ معادله (۱۶) با جای‌گذاری روابط (۱۷) تا (۲۰) به صورت زیر درمی‌آید

$$\begin{aligned}
 & \int_{\Omega} (D \frac{\partial v}{\partial x} \frac{\partial \phi}{\partial x} + D \frac{\partial v}{\partial y} \frac{\partial \phi}{\partial y} + v \sum_a \phi) dx dy \\
 &= \int_{\Omega} (D \frac{\partial N_i}{\partial x} \cdot \sum_{j=1}^n \frac{\partial N_j}{\partial x} \phi_j + D \frac{\partial N_i}{\partial y} \sum_{j=1}^n \frac{\partial N_j}{\partial y} \phi_j + N_i \sum_a \sum_{j=1}^n N_j \phi_j) dx dy; \\
 & \quad i = 1, \dots, n \\
 &= \int_{\Omega} (DB_i \sum_{j=1}^n B_j \phi_j + DC_i \sum_{j=1}^n C_j \phi_j + N_i \sum_a \sum_{j=1}^n N_j \phi_j) dx; \quad i = 1, \dots, n \\
 &= \sum_{j=1}^n (\int_{\Omega} (B_i DB_j + C_i DC_j + N_i \sum_a N_j) dx dy) \phi_j; \quad i = 1, \dots, n \\
 &= \sum_{j=1}^n K_{ij} \phi_j; \quad i = 1, \dots, n \quad (۲۱)
 \end{aligned}$$

در معادله (۲۱)، $K_{ij} = \int_{\Omega} (B_i DB_j + C_i DC_j + N_i \sum_a N_j) dx dy$ هم‌چون روش اجزای محدود، ماتریس سختی نامیده می‌شود. به طور مشابه، انتگرال سمت راست معادله (۱۶) نیز به صورت زیر درمی‌آید

$$\int_{\Omega} v S(x, y) dx dy = \int_{\Omega} N_i(x, y) \cdot S(x, y) dx dy = f_i; \quad i = 1, \dots, n \quad (۲۲)$$

که در آن f_i بردار نیرو نامیده می‌شود. دو جمله‌ی آخر معادله (۱۶) با استفاده از شرط‌های مرزی تعریف شده برای مسئله تعیین می‌شوند. با توجه به این که تابع‌های

۳. نتایج و بحث

به منظور ارزیابی روش به کار گرفته شده در حل معادله پخش، سه مسئله دو بعدی درنظر گرفته شد. در ابتدا برای این که دقت روش ارزیابی شود، یک مسئله دو بعدی با استفاده از شرط مرزی بازتابانده کامل در سطح های بالا و پایین به یک مسئله یک بعدی تبدیل شد. بدین ترتیب با در دست داشتن حل تحلیلی یک بعدی مسئله، نتایج عددی با پاسخ تحلیلی مقایسه شدند. هم چنین مسئله رید که یک آزمون استاندارد یک بعدی است، با استفاده از سطح های مرزی بازتابانده کامل حل شد. در ادامه برای ارزیابی روش در پرداختن به مسایل دو بعدی کاربردی، قلب یک رآکتور PWR شبیه سازی شد. در دو مسئله آخر برای ارزیابی نتایج، مسئله توسط کد محاسباتی سایتیشن شبیه سازی و پاسخ ها مقایسه شدند.

۱. چشمی توزیع شده

در این مسئله یک مستطیل به ابعاد $10\text{cm} \times 10\text{cm}$ شامل دو ناحیه مطابق شکل ۳ درنظر گرفته شد. ناحیه ۱ شامل چشمی به قدرت $S=1\text{cm}^{-3}$ و ناحیه ۲ فاقد چشمی است. شرایط مرزی مسئله مطابق شکل درنظر گرفته شد. شرط پیوستگی شار در فصل مشترک دو ناحیه نیز لحاظ شد.

این مسئله برای دو نوع توزیع نقطه ها در دامنه که در شکل ۴ نشان داده شده اند حل شد. در شکل ۴. الف تعداد نقطه های توزیع شده در دامنه ۱۲۱ است و در شکل ۴. ب تعداد ۲۰ نقطه به طرفین فصل مشترک افزوده شد (مجموعاً ۱۴۱ نقطه).

برای حل این مسئله ثابت های معادله پخش به صورت زیر درنظر گرفته شد

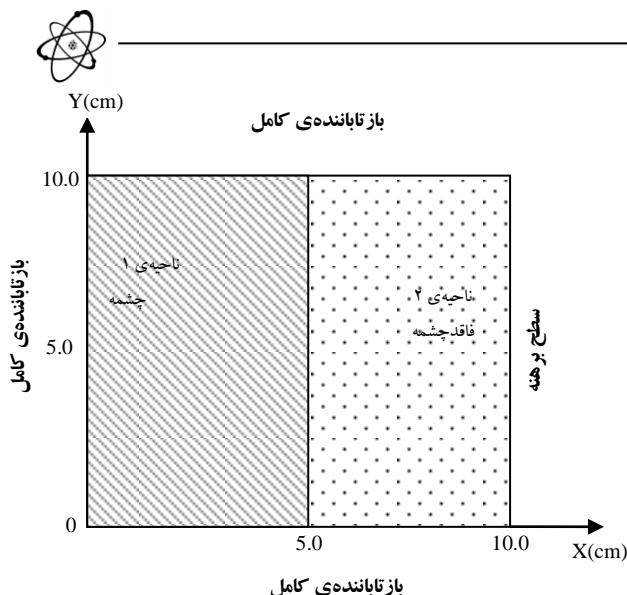
$$\Sigma\alpha = 0.5\text{cm}^{-1}, D = 0.2\text{cm}, S = 1$$

$$\Sigma\alpha = 0.9\text{cm}^{-1}, D = 0.3\text{cm}, S = 0$$

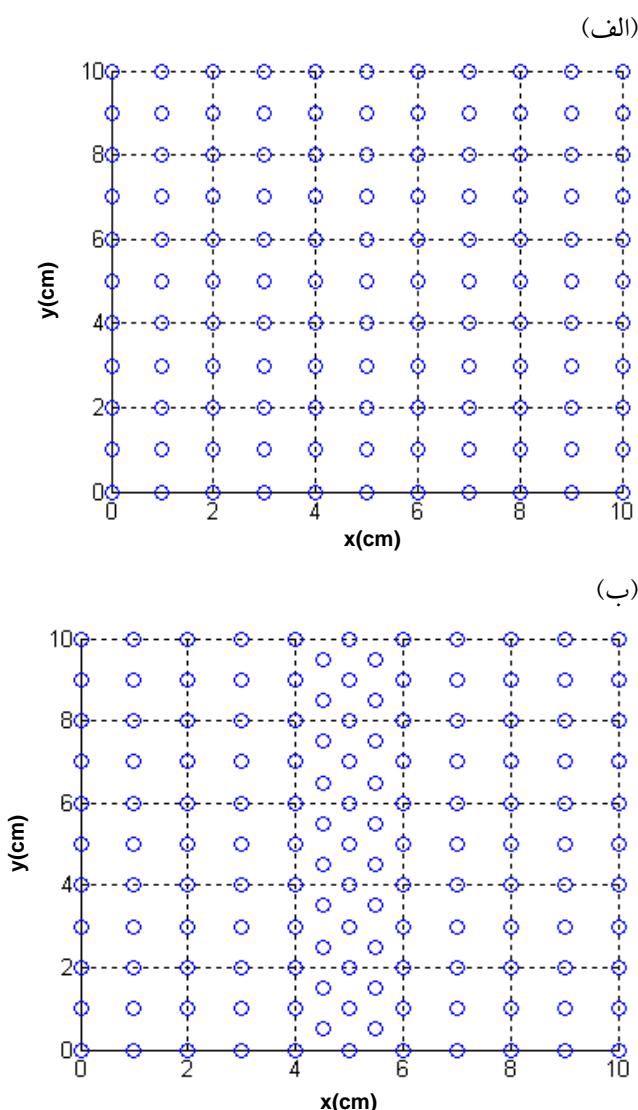
مورد ۱: ناحیه ۱:

ناحیه ۲:

این مسئله با استفاده ازتابع شعاعی وندلن C2 حل شد. نتایج به دست آمده در شکل ۵ نشان داده شده اند. در شکل ۵. ب، بدون مش ۱ نتایج متناظر با توزیع نقطه ها مطابق شکل ۴. الف و بدون مش ۲ نتایج متناظر با توزیع نقاط مطابق شکل ۴. ب است. همان گونه که ملاحظه می شود با افزودن ۲۰ نقطه به طرفین فصل مشترک دو ناحیه، دقت نتایج حدود ۷٪ افزایش یافته است.

شکل ۳. هندسه مسئله چشمی توزیع شده.

شکل ۴. دو نوع توزیع نقطه ها در دامنه برای مسئله چشمی توزیع شده.

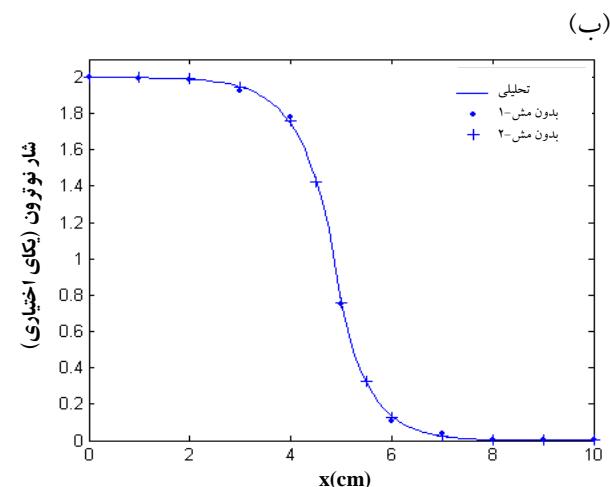
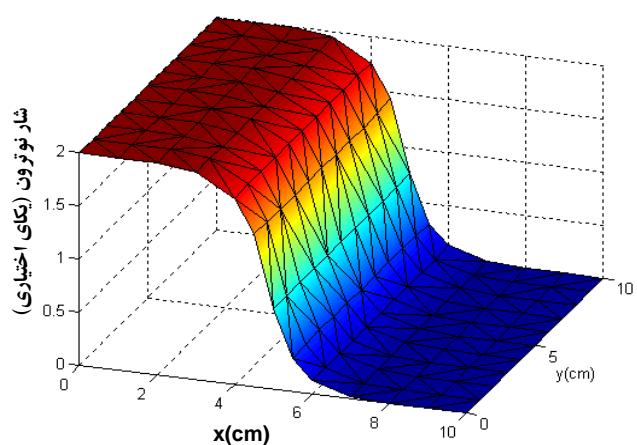
$\Sigma\alpha = 0.6 \text{ cm}^{-1}$, $D = 1.0 \text{ cm}$, $S = 1$	مورد ۱: ناحیه ۱:
$\Sigma\alpha = 0.1 \text{ cm}^{-1}$, $D = 1.5 \text{ cm}$, $S = 0$	ناحیه ۲:
$\Sigma\alpha = 0.3 \text{ cm}^{-1}$, $D = 0.5 \text{ cm}$, $S = 1$	مورد ۲: ناحیه ۱:
$\Sigma\alpha = 0.2 \text{ cm}^{-1}$, $D = 1.0 \text{ cm}$, $S = 0$	ناحیه ۲:
$\Sigma\alpha = 0.1 \text{ cm}^{-1}$, $D = 1.5 \text{ cm}$, $S = 1$	مورد ۳: ناحیه ۱:
$\Sigma\alpha = 0.3 \text{ cm}^{-1}$, $D = 0.5 \text{ cm}$, $S = 0$	ناحیه ۲:

توزيع نقطه‌ها در دامنه نیز به صورت سه حالت زیر در نظر گرفته شد:
 الف) 21×21 نقطه،
 ب) 41×41 نقطه در طرفین فصل مشترک (481 نقطه)

نتایج (خطای محاسبات) در جدول ۱ نشان داده شده‌اند. برای محاسبه خطای رابطه زیر استفاده شد

$$\text{خطای نسبی کل} = \sqrt{\frac{1}{N} \sum_{i=1}^N \left(\frac{(\phi_i^{\text{method}} - \phi_i^{\text{analytic}})}{\phi_i^{\text{analytic}}} \right)^2} \quad (25)$$

همان‌گونه که ملاحظه می‌شود نتایج به دست آمده از دقت بالایی برخوردارند. با هندسه‌ی الف (441 نقطه در دامنه) بیشترین خطای 0.0297 است که با افزودن 40 نقطه به دامنه (هندسه‌ی ب) به 0.0274 کاهش می‌یابد. در هندسه‌ی ج (1681 نقطه در دامنه) بیشینه‌ی خطای 0.0113 کاهش می‌یابد. در صورت الحق چندجمله‌ای درجه‌ی یک تابع وندلند- $C2$ - $C6$ و در صورت الحق چندجمله‌ای درجه‌ی دو تابع وندلند- $C6$ به جواب دقیق‌تری منجر شده است. در مجموع مشاهده می‌شود که با الحق چندجمله‌ای درجه دو خطای کوچک‌تر شده است.

شکل ۵. شار نوترون؛ (الف) در کل دامنه، (ب) در طول مقطع $y=5\text{cm}$.

برای این مسئله که پاسخ تحلیلی آن موجود است، یک بررسی بر روی دقت نتایج حاصل از استفاده از سه نوع تابع شعاعی وندلند معرفی شده با معادله‌های 2 تا 4 و هم‌چنین با الحق نمودن تابع‌های پایه چندجمله‌ای درجه یک و دو انجام شد. در این بررسی ثابت‌های معادله‌ی پخش مطابق سه حالت زیر در نظر گرفته شدند

جدول ۱. خطای استفاده از تابع‌های پایه مختلف وندلند در مسئله‌ی چشمی توزیع شده

مورد ۱	مورد ۲	مورد ۳	ثبت‌های بخش	
			توزیع نقاط	الف
ج	ب	ب	الف	
0.0107	0.0274	0.0286	0.0082	0.0115
0.0094	0.0257	0.0274	0.0064	$C2-Q1$
0.0111	0.0274	0.0294	0.0089	$C2-Q2$
0.0094	0.0248	0.0274	0.0064	$C4-Q1$
0.0113	0.0273	0.0297	0.0093	$C4-Q2$
0.0092	0.0243	0.0272	0.0061	$C6-Q1$
			0.0145	$C6-Q2$

عدد همراه C درجه‌ی همواری (معادله‌های 2 تا 4) و عدد همراه Q درجه‌ی (یک یا دو) تابع چندجمله‌ای الحق شده را نشان می‌دهد.

شکل ۷. الف نتایج حاصل از حل دو بعدی مسئله‌ی رید با

استفاده از روش به کار گرفته شده را نشان می‌دهد. در شکل ۷. ب نیز نتایج در طول خط $y=1\text{cm}$ نشان داده شده‌اند. برای ارزیابی نتایج، این مسئله با استفاده از کد سایتیشن شبیه‌سازی و نتایج آن در شکل ۷. ب نشان داده شد. همان‌گونه که ملاحظه می‌شود توافق خوبی بین نتایج به دست آمده و نتایج کد سایتیشن وجود دارد.

۳.۳ شبیه‌سازی قلب رآکتور PWR

به عنوان یک مسئله‌ی نمونه‌ی کاربردی قلب یک رآکتور آب تحت فشار (PWR) به روش بدون مش ارایه شده شبیه‌سازی شد. برای این منظور یک چهارم هندسه‌ی قلب رآکتور در نظر گرفته شد. این هندسه در شکل ۸ نشان داده شده است. خواص مواد مورد استفاده در قلب رآکتور در جدول ۳ درج شده است. نتایج به دست آمده از حل این مسئله در شکل ۹ نشان داده شده‌اند. شکل ۹. الف شار نوترون را در دو بعد نشان می‌دهد و مقطع این شار در امتداد قطر در شکل ۹. ب نشان داده شده است. برای مقایسه، نتایج حاصل از کد سایتیشن در امتداد قطر نیز در شکل ۹. ب با در نظر گرفتن ۲۵ و ۵۰ نقطه (به ترتیب، سایتیشن ۱ و سایتیشن ۲) در هر یک از جهات X و y نشان داده شده است؛ این در حالی است که برای روش بدون مش که با MFM نشان داده شده، از ۲۵ نقطه در امتداد هر محور استفاده شده است. نتایج آن با در نظر گرفتن تعداد نقاط مساوی از دقت بالاتری نسبت به کد سایتیشن برخوردار است و تقریباً با نتایج این کد وقتی ۵۰ نقطه در امتداد هر محور در نظر گرفته شده است مطابقت دارد.

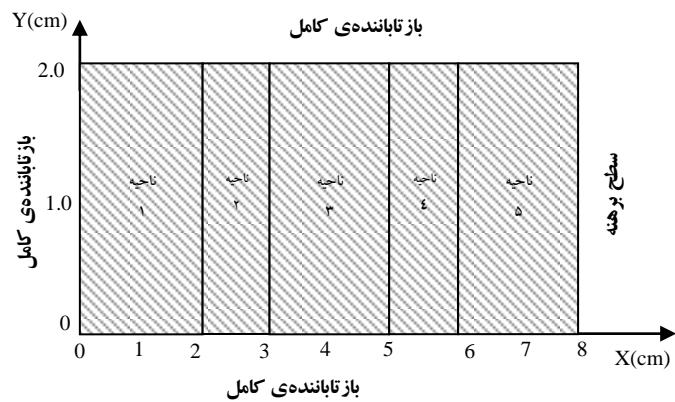
جدول ۳. خواص مواد مسئله‌ی قلب رآکتور هسته‌ای PWR

D(cm)	$\Sigma_a(\text{cm}^{-1})$	چشمی	ماده‌ی ناحیه
$1,4175E+00$	$8,21344E-03$	$0,1048083$	۱
$1,41946E+00$	$8,83827E-03$	$0,10048$	۲
$1,42225E+00$	$9,57918E-03$	$0,10$	۳
$1,43613E+00$	$8,98892E-03$	$0,008083$	۴
$1,443304E+00$	$9,09424E-03$	$0,006083$	۵
$1,43587E+00$	$9,83212E-03$	$0,004083$	۶
$1,74148E+00$	$9,26133E-04$	$0,003$	۷

۲.۳ آزمون رید

آزمون رید یک آزمون استاندارد یک گروهی برای هندسه‌ی تیغه است که برای ارزیابی کارایی کدهای هسته‌ای استفاده می‌شود. این آزمون معمولاً برای حل توسط نظریه‌ی ترابرد نوترون استفاده می‌شود، لکن حل معادله پخش این مسئله قابل مقایسه با حل ترابرد P1 است. در این آزمون یک تیغه شامل پنج ناحیه با شرط مرزی بازتابانده‌ی کامل در سمت چپ و سطح برهنه در سمت راست در نظر گرفته شد. برای ارزیابی کد دو بعدی توسعه داده شده به روش بدون مش، شرط مرزی بازتابانده‌ی کامل در صفحه‌های بالایی و پایینی اعمال و بدین ترتیب مسئله دو بعدی به یک مسئله یک بعدی تبدیل شد. شکل ۶ هندسه‌ی آزمون رید را نشان می‌دهد و مشخصات ناحیه‌های مختلف این آزمون در جدول ۲ ذکر شده‌اند.

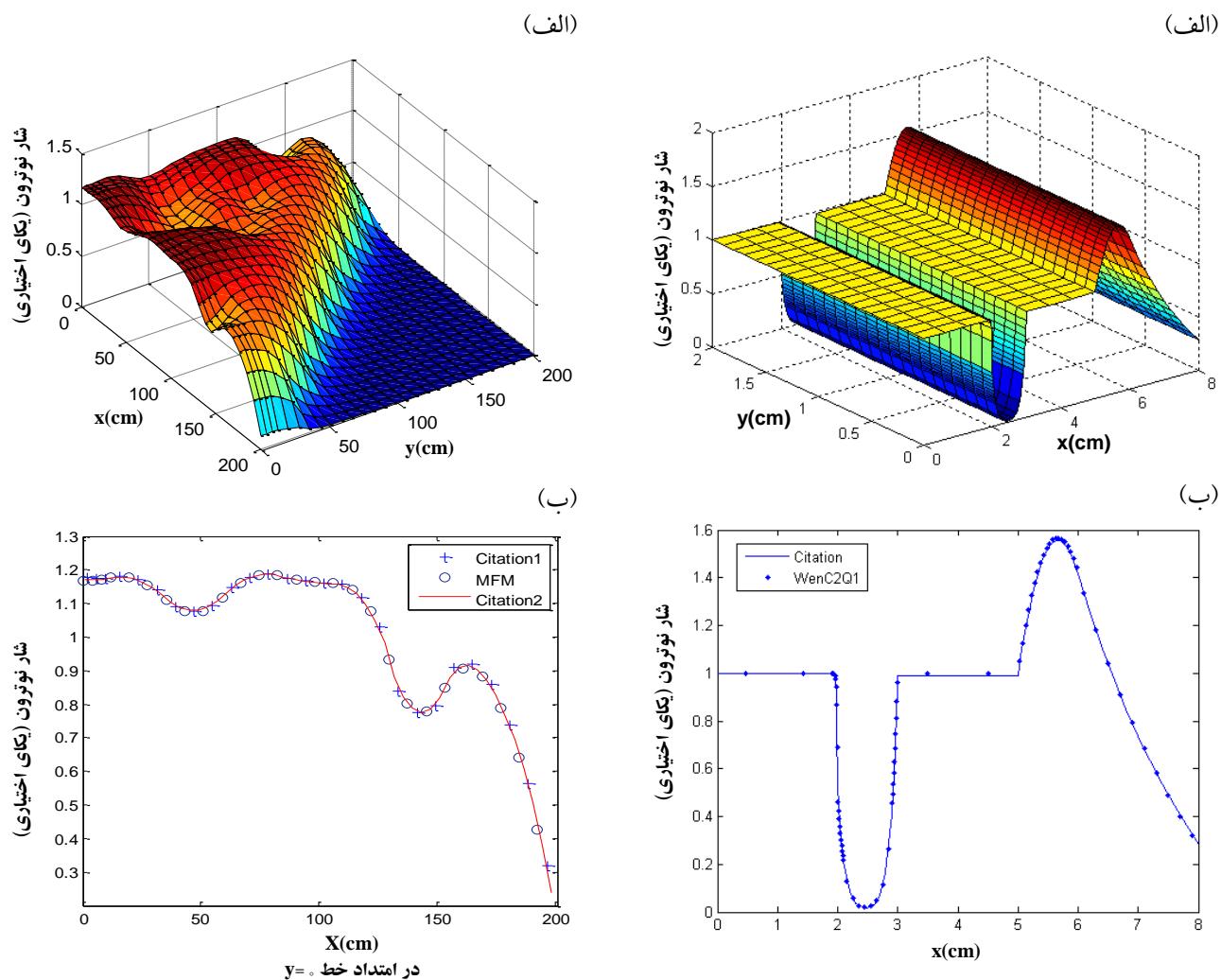
در حل معادله پخش، از ضریب پخش $D = \frac{1}{3\Sigma_i}$ که در آن پراکندگی از نوع همگن لحاظ شده است استفاده شد.

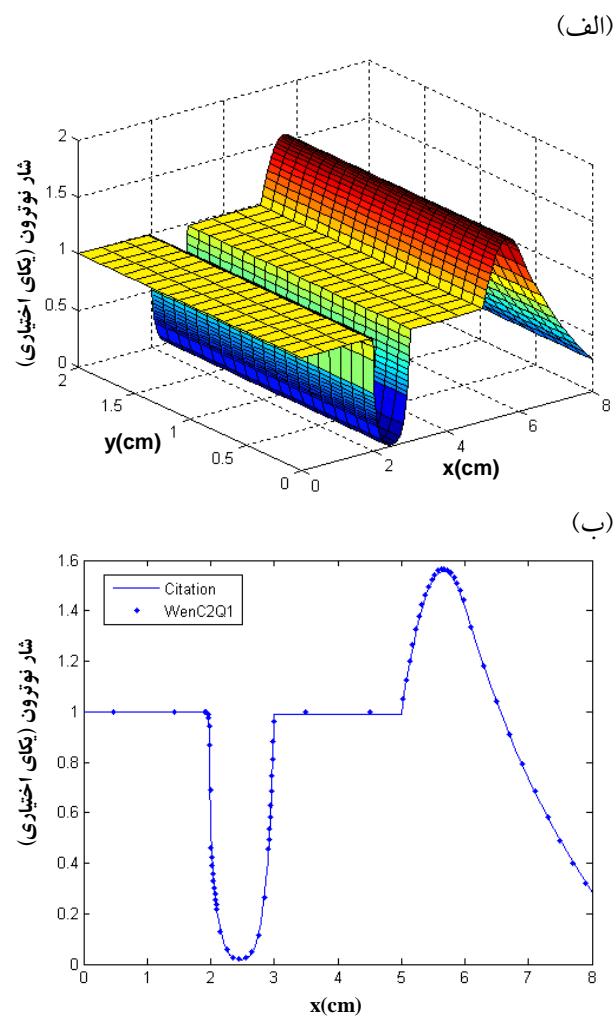
شکل ۶. هندسه‌ی مسئله آزمون رید.

جدول ۲. مشخصات نواحی مختلف آزمون رید [۱۷]

شاره‌ی چشمی	پهنه‌ی ناحیه	طول ناحیه (cm)	پهنه‌ی ناحیه (cm)	شاره‌ی ناحیه
$50,0$	$0,0$	$50,0$	$0,0-2,0$	$0,0-2,0$
$0,0$	$0,0$	$5,0$	$2,0-3,0$	$0,0-2,0$
$0,0$	$0,0$	$15-5$	$3,0-5,0$	$0,0-2,0$
$1,0$	$0,9$	$0,1$	$5,0-6,0$	$0,0-2,0$
$0,0$	$0,9$	$0,1$	$6,0-8,0$	$0,0-2,0$

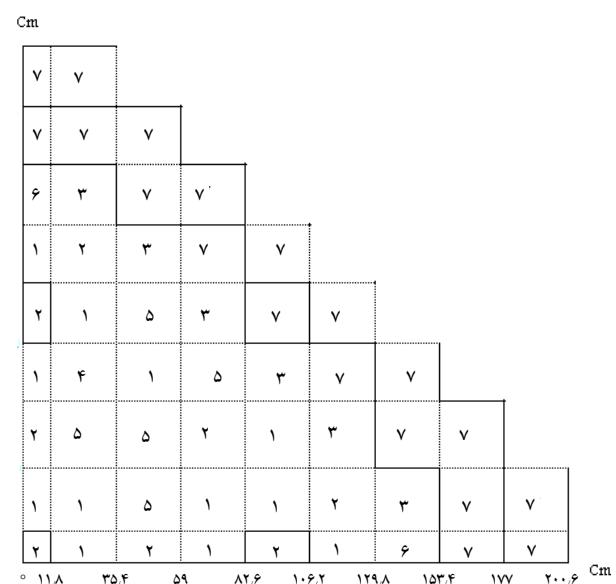
شکل ۹. نتایج به دست آمده از حل مسئله قلب رآکتور PWR؛ (الف) شار نوترون در دو بعد، (ب) مقطع شار نوترون در امتداد خط $y = 1$ cm.

شکل ۱۰. شار نوترون برای حل آزمون رید به روشن بدون مش؛ (الف) در دو بعد، (ب) در امتداد خط $x = 6$ cm.

۴. نتیجه‌گیری

در این پژوهش از یک روش بدون مش مبتنی بر درون‌یابی نقطه‌ای با استفاده ازتابع‌های شعاعی نوع وندلند برای حل معادله پخش نوترون در مختصات دو بعدی کارتزین استفاده شد. برای ساختن تابع‌های شکل، تابع‌های پایه چندجمله‌ای درجه‌ی یک و دو به تابع‌های شعاعی الحق شدند. از روش گالرکین برای گسسته‌سازی شکل ضعیف معادله پخش استفاده شد. برای محاسبه انتگرال‌های شکل ضعیف معادله‌ها از روش گوس-لزاندر استفاده شد. برای پیاده‌سازی روش، یک برنامه کامپیوتری در محیط Matlab توسعه داده شد. چند مسئله شامل PWR چشمی توزیع شده، آزمون رید و مسئله قلب رآکتور PWR به وسیله‌ی این روش حل شد. مقایسه‌ی نتایج به دست آمده با

شکل ۱۱. هندسه‌ی یک چهارم قلب یک رآکتور PWR (اعداد نشان‌دهنده نوع ماده‌ی مجمع سوخت است که در جدول ۳ داده شده‌اند).

مراجع:

1. R. Avila, A. Perez, Mesh free methods for partial differential equations IV-A pressure correction approach coupled with the MLPG method for solution of the Navier Stokes Equations, Springer (2008) 19-33.
2. H. Ding, C. Shu, K. S. Yeo, D. Xu, Development of least square-based two-dimensional finite-difference and their application to simulate natural convection in a cavity, *Computers and Fluids*, 33 (2004) 137-154.
3. G. R. Liu, M. B. Liu, Smoothed Particle Hydrodynamics, a mesh free practical method, World Scientific Publishing, Singapore (2003).
4. T. Belytschko, Y. Y. Lu, L. Gu, Element-free Galerkin methods, *Int. Journal of Numerical Methods in Engineering*, 37 (1994) 229-256.
5. W. Liu, S. Jun, Y. Zhang, Reproducing kernel particle methods, *International Journal for Numerical Methods in Fluids*, 20 (1995) 1081-1106.
6. C. Armando Duarte, J. Tinsley Oden, An h-p adaptive method using clouds, *Computer methods in applied mechanics and engineering*, 139 (1996) 237-262.
7. I. Babuska, B. Uday, E. O. John, Generalized Finite Element Methods: Main Ideas, Results, and Perspective, *International Journal of Computational Methods*, 1 (1) (2004) 67-103.
8. I. Babuska, J. M. Melenk, The Partition of Unity Method, *Int. J. Num. Meth. Eng.* 40 (1997) 727-758.
9. G. R. Liu, Y. T. Gu, A point interpolation method for two dimensional solids, *Int. J. Numer. Methods Eng.* 50 (2001) 937-951.
10. G. R. Liu, Y. T. Gu, An introduction to Mesh free methods and their programming, Springer (2005).
11. G. R. Liu, Mesh free methods, Moving Beyond the finite element, CRC Press (2003).
12. B. Rokrok, H. Minuchehr, A. Zolfaghari, Appliaction of Radial Point Interpolation Method to Neutron Diffusion field, *Trends in applied sciences research*, 7(1) (2012) 18-31.

پاسخ تحلیلی و نیز نتایج به دست آمده از کد سایتیشن نشان داد که روش به کار گرفته شده از دقت و کارایی بالایی برخوردار است. هم چنین نتایج به دست آمده نشان داد در صورتی که تابع های چندجمله ای درجه یک به تابع های شعاعی الحق شوند، استفاده از تابع وندلن- C_2 -منجر به دقت بالاتری می شود و در صورتی که تابع های چندجمله ای درجه دو به تابع های شعاعی الحق شوند، با استفاده از تابع وندلن- C_6 دقت بالاتری حاصل می شود. در میان کلیهی حالت های مختلف تابع های شعاعی و تابع های چندجمله ای الحق شده به آنها که در این پژوهش به کار گرفته شدند نیز تابع های وندلن- C_6 با الحق شدن تابع های چندجمله ای پایه درجه دو نتایج دقیق تری را به دست دادند. روش ارایه شده را با افزودن محاسبات چند گروهی با استفاده از روش قدرت⁽¹¹⁾ و هم چنین با افزودن قابلیت محاسبات سه بعدی می توان به یک کد هسته ای جامع برای محاسبات پیچیده تر پخش نوترون تعییم داد.

پی نوشت ها:

1. Smoothed Particle Hydrodynamics
2. Element Free Galerkin Method
3. Reproducing Kernel Particle Method
4. Hp-Clouds Method
5. Generalized Finite Element Method
6. Partition of Unity Method
7. Point Interpolation Method
8. Moving Least Squares
9. Radial Basis Functions
10. Singularity
11. Power Method

13. T. B. Fowler, D. R. Vondy, G. W. Cunningham, Nuclear Reactor Core Analysis Code: CITATION, ORNL-TM-2496, Rev. 2, with Supplements 1, 2, and 3 (1971).
14. N. Dyn, D. Levin, S. Rippa, Numerical procedures for surface fitting of scattered data by radial functions, SIAM J. Sci. Stat. Comput. 7 (1986) 639-659.
15. E. J. Kansa, Multiquadratics-A scattered data approximation scheme with applications to computational fluid dynamics I: Solutions to parabolic, hyperbolic, and elliptic partial differential equations, Computers Math. Applic. 19 (8-9) (1990) 147-161.
16. H. Wendland, Piecewise polynomial, positive definite and compactly supported radial functions of minimal degree, Advances in Computational Mathematics, 4 (1995) 389-396.
17. O. A. Abuzaid, Discontinuous Finite Elements Solution for Neutron Diffusion and Transport, Ph.D. Thesis, London University (1994).